

Ústavní soud zamítl stížnost na restituce pozemků v obci Bouzov. Současné církevní restituce se na ně totiž nevztahují

11.7.2023 - | Ústavní soud ČR

II. senát Ústavního soudu (soudce zpravodaj Ludvík David) zamítl ústavní stížnost směřující proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 6. 8. 2020, č. j. 23 C 3/2016-349, rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 3. 2021, č. j. 1 Co 2/2021-405, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2021, č. j. 28 Cdo 2486/2021-455.

Česká provincie Řádu bratří domu Panny Marie v Jeruzalémě (stěžovatelka jako církevní subjekt) žádala po Národním památkovém ústavu vydání celkem devíti zemědělských a jiných pozemků jako části areálu hradu Bouzov. Stěžovatelka po celou dobu řízení tvrdila, že na majetku ve vlastnictví jejího právního předchůdce (Řádu německých rytířů) došlo v období po skončení války k majetkové krivdě, protože nemovitosti byly konfiskovány v roce 1945 státem jako majetek již neexistujícího nacistického právního subjektu (jenž jej spravoval), a tedy převzaty státem na základě neplatné konfiskační vyhlášky, která se navíc nevztahovala na předmětné nemovitosti. Následnou poválečnou restituci podle zákona č. 128/1946 Sb., [o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o nárocích z této neplatnosti a z jiných zásahů do majetku vzcházejících], již znemožnila v únoru 1948 nastupující komunistická moc.

Rozhodnutím pozemkového úřadu ale nebylo stěžovatelce vyhověno. Důvodem nevydání pozemků byla podle pozemkového úřadu především skutečnost, že právní předchůdce stěžovatelky řádně nepožádal příslušný soud v poválečném období o vrácení pozemků. S tímto posouzením se posléze ztotožnily i obecné soudy. Soudy shodně dovodily, že na straně stěžovatelky chybí restituční titul podle zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi (dále jen „zákon č. 428/2012 Sb.“), a že právní předchůdce stěžovatelky měl uplatnit svůj restituční nárok před tehdejšími soudy, což neučinil.

Ústavní soud stížnost stěžovatelky zamítl, protože neshledal porušení základních práv stěžovatelky (majetkových ani procesních). Ústavní soud přisvědčil stěžovatelce pouze v tom, že konfiskační vyhláška z roku 1945 (kterou byl Ústavní soud v limitovaném rozsahu na základě koncepce přijaté zákonem č. 428/2012 Sb. oprávněn posoudit), se na předmětné pozemky v katastrálním území Bouzov skutečně nevztahovala. Požadované pozemky však byly spolu s hradem Bouzov a celým areálem převzaty státem v roce 1947. Stát přitom mohl sám učinit závěr o oprávněnosti konfiskace, a to podle dekretu č. 12/1945 Sb. i bez konfiskační vyhlášky. Převzetí nemovitostí státem bylo provedeno výnosem tehdejšího Ministerstva zemědělství, které dne 30. 4. 1947 odevzdalo hrad Bouzov i s přílehlými pozemky do správy a užívání Národní kulturní komisi, jež je ke dni 1. 5. 1947 také převzala. Toto právní jednání nebylo zpochybněno ani před nástupem komunistické moci, ani poté, a je pro posouzení věci Ústavním soudem rozhodné. K tomuto – slovy restitučních zákonů – odnětí majetku právnímu předchůdci stěžovatelky došlo tedy ještě před rozhodným restitučním datem 25. 2. 1948. Současné církevní restituce se na ně proto nevztahují.

Skutečnost, že tvrzený restituční nárok právního předchůdce stěžovatelky nebyl uplatněn podle tehdejšího restitučního zákona č. 128/1946 Sb. před tehdejšími soudy, má sice svůj význam při posouzení celého právního rámce. V nyní projednávaném případě však již není rozhodující. K odnětí nemovitostí státem došlo nezávisle na ní. Tento fakt, spolu s průběhem tehdejšího poválečného

restitučního procesu – definitivně zmařeného totalitní mocí – svědčí o tom, že nedemokratické prvky byly přítomny v jednání orgánů veřejné moci Československé republiky ještě před 25. 2. 1948. Nynější restituční předpisy však zvolily jako hranici pro uplatnění restitučních nároků období totality od 25. 2. 1948 a na tom již nelze nic změnit, jak stvrdil zejména nález Pl. ÚS-st. 21/05. Pro období předcházející rozhodnému datu platí nadále závěr Ústavního soudu vyslovený v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 14/94 (k dekretu č. 108/1945 Sb.), že *„řád minulosti nemůže být postaven před soud řádu přítomnosti“*.

K nálezu je připojena následující právní věta:

Stanovisko pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 hájí obecný restituční rámec věcný (náprava jen některých majetkových křivd spáchaných komunistickým režimem) i časový (odnětí věcí v období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990). Toto zákonné řešení, přijaté ostatně již na samém počátku restitučního procesu, se může navenek jevit v některých aspektech časově šířeji pojaté historické spravedlnosti jako nedostačující, neboť při uskutečňování křivd spáchaných komunistickým režimem docházelo také ke zneužívání právních předpisů přijatých před únorem 1948, nebo i k navázání na kontroverzní exekutivní akty z bezprostředně poválečného období. Zásada neprolomitelnosti restituční časové hranice, spojená s Ústavním soudem tradovanou maximou, že *„řád minulosti nepodléhá soudu řádu přítomnosti“*, však v posuzovaném případě velí k akcentu na zjištěné datum odnětí věcí státní mocí ještě před 25. 2. 1948, i když poválečný restituční proces vůči majetkům pozbytým v době nesvobody, započatý po konfiskacích, nebylo již možné po nástupu komunistické moci dokončit.

Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 3447/21 je (včetně odlišného stanoviska) dostupný zde (424 KB, PDF).

<https://www.usoud.cz/aktualne/ustavni-soud-zamitl-stiznost-na-restituce-pozemku-v-obci-bouzov-soucasne-cirkevni-restituce-se-na-ne-totiz-nevztahuji>